

Virranpielen kylä

Sirkka Halla
Katariina Mikkonen

Virranpielen kylä

Elämää Karkunkylässä 1900-luvun alkuvuosikymmeninä

Kirjoittajat:

Sirkka Halla	Katariina Mikkonen
Heikki Palmgren	Marja Tuominen
Juhani Arve	Juhani Äijälä
Hannu Simula	

Toimituskunta:

Sirkka Halla	Katariina Mikkonen
Päivi Kahra	Antti Halla

Kannen suunnittelu:

Marika Ojansivu

Kannen kuvat:

Etukansi: Karkunkylä. Emil Danielssonin öljyväriö 1945.

Kuvannut Mikko Simula 2012.

Takakansi: Virranpieli Karkunkylässä. Valokuva Paavo Palonen 1927.

Kartta: Osa vanhasta Karkun pitäjän kartasta, Maanmittauslaitos.

© Toimituskunta ja Anywheris Oy 2012

ISBN 978-952-93-0689-3 (nid.)

ISBN 978-952-93-0690-9 (PDF)

ISBN 978-952-93-0691-6 (EPUB)

Vammaspaino

Sastamala 2012

*Virta maisemaa halkonut jo vuosituhansien verran,
synnytti rannoilleen pienen kylän kerran.*

*Virran merkitystä kylälle voi ihmetellä vain:
se kuljetti veneet kirkolle rauhassa sunnuntain,
pyykkipadan ääressä vaihdettiin kuulumiset kai
ja laiturilla matot puhtaat raidat sai,
leivän päälle virta antoi särpimen,
se oli myös uimapaikka kylän lapsien.*

*Virta monenlaista nähnyt on,
ei kerro, vaikka kysyy,
sukupolvesta toiseen se siinä ollut on,
ollut on ja pysyy.*

Katariina Mikkonen

Sisällys

LUKIJALLE	9
KARKUNKYLÄN HISTORIAA	11
KARKUNKYLÄN PALO	14
1900-LUVUN ALKUVUOSIKYMMENET	18
Karkunkylän elämää 1920-luvun valokuvan mukaan	18
Kylän taloja 20-luvun valokuvissa	22
Talojen emäntiä ja isäntiä vuosisadan alkupuolella	26
Paavo Palosen murrepakina	27
Leikkasen Kallen Amerikkaan lähtö	28
Kansalaissodan aika	29
Semmosta ernomasta se meno oli	37
Lapsuutemme elämää Karkunkylässä	56
Valokuva kertoo Salokunnan hautausmaan alkuhistoriaa	67
1930 kylvettiin ruista tammikuussa	69
Hautajaismatka Kiikoisten Venesmäkeen	71
Myllyreissut	72
Rokka 1920–30 -luvuilla	73
Postin kulku Karkunkylään	77
Hilda Niiranen Karkun Salokunnan kättilönä	79
Aikakauden lauluja ja sanontoja	84
SÄHKÖ KARKUNKYLÄÄN YHTEISVOIMIN	89
Muuntajapiirin synty	89
Sähkölínjan veto	96
Muuntaja	96
Tauno Simulan muistiinpanoista	97
KANSAKOULUN VAIHEET KYLÄSSÄ	98
Karkunkylän kansakoulun alkutaival	98
Maija Rantanen muistelee kylän kansakoulua	101
Tellervo Simulan koulumuistoja myöhemmiltä vuosilta	102
Elämänohjeita koululapsille	103
Muistoja Karkunkylän koulusta sota-aikana ja sen jälkeen	105
Karkunkylän koulun terveydenhuollosta 1940-luvulla	114
Anja Ollilan päiväkirjasta	117
Kansakoulu 1950-luvulla	118
Kansakoulumuistoja vuosilta 1955–1960	123
Viimeisen opettajan muistelmia koulusta	128
Karkunkylän kansakoulun loppuvaiheet	130
SOTA-AIKA TUO MUUTOKSIA	132
Lähtö talvisotaan	132
Marja Tuominen muistelee sodan alkua	133
Talvisodan rauha julistettu	133
Häät peruttiin liikekannallepanon vuoksi	134
Varhaisimmat lapsuusmuistoni Karkunkylästä ja Kärppälästä	134
Kärppälän seudun kuulumisia vuodelta 1942	137
Hilkka Ahonen muistelee elämää Karkunkylässä	143

Sota-ajan evakkoja ja siirtolaisia Lielahdessa	156
Juhani Arve muistelee evakoita	159
Sodanaikaiset evakot Karkunkylässä	160
SODANJÄLKEINEN AIKA JA 1950-LUKU	162
Valokuvia kylästä	162
Traktori ja minä aikojen saatossa	164
Halkojen ajoa Heinoon asemalle ja hevosen viisautta	166
Autotyttö	167
Karkunkylän ompelukurssien päättäjäiset	169
Ensimmäinen lentoni	171
Emäntien torimatkat	172
Kovaa vauhtia linja-autolla	173
Karkunkylän väki 1950-luvun alussa	173
Karkunkylän elämää 50-luvun alkupuolella lapsen silmin	178
Kiitos ja tervetuloa uudelleen – muistoja kauppapuodista	187
Pappan kanssa kalassa	191
Maatalousnäyttelymatkat sonnin kanssa	194
KYLÄN PERSONALLISUUKSIA	196
Sillanpään Hermann	196
Hermannin ja Riku Nieminen	199
Muistoja Sillanpään Hermannista	201
Juurtin pirtissä	202
Eeva Kaarlentytär Ahtee	204
Karoliina ”Kulta Karuliina” Flink	206
Jenny Samsten	207
Isäni kyläsepan – hyvän taitoniekkan – elämäkerta	218
Äitini Sepän Silja oli monitaitoinen maalaisemäntä	239
LOPUKSI	249
KALENTERI	251

LUKIJALLE

Viime vuosikymmeninä maalaiskylät ovat alkaneet tyhjentyä, ja perinteinen yhteisöllinen elämänmuoto kylissä on muuttunut yksityisempään suuntaan. Näin on käynyt myös kotikylässämme Karkunkylässä, joka aikoinaan on ollut merkittävä asuinkeskittymä ja läpikulkupaikka. Sukututkimus kiinnostaa nykypolvea. Niinpä viime vuosina on kylän suvuista tehty ansiokkaita selvityksiä, kuten Leena Ahtiaisen vuonna 2003 laatima ”Polkumme yhtyvät Karkunkylän Simulassa” ja Liisa Sundbergin Kollasen sukua käsittelevät kirjat. Näistä on tätä kirjaa tehtäessä saatu apua muunmuassa vuosilukujen varmistamisessa.

Tämän kyläkirjan tarkoitus on kuvata 2000-luvun ihmisille elämää pienessä Kokemäenjoen yläjuoksun alueen maalaiskylässä viime vuosisadan alkupuolella. Kirjassa on sekä aikalaisten muistelmia että dokumentteihin perustuvia kuvauksia kylän kehityksestä. Muutamiin nauhoitusten pohjalta kirjoitettuihin teksteihin on jätetty murreasu ja muutenkin eri henkilöiden muistelmiin on jätetty paikallista puheenpartta ja esitystapaa.

Kirjan laatimiseen meitä ovat innoittaneet ennen kaikkea kaksi ikänsä kylässä asunutta sisarusta, Annikki Arve ja Tauno Simula, jotka molemmat säilyttivät hyvän muistinsa pitkän elämänsä loppuun asti. He muistelivat mielellään vanhoja tapahtumia, kuten myös heidän nuoremmat sisaruksensa Maija ja Tellervo. Näitä kertomuksia on säilynyt myös nauhoitettuina. Mukaan on otettu myös jo edesmenneiden P.O. Simulan, Tauno Simulan ja Paavo Palosen kirjoituksia.

Hilkka Ahosen muistot sota-ajan Karkunkylästä ovat tarkkoja ja eläviä. Heikki Palmgren on vuosien mittaan kirjoittanut paljon vanhoista asioista ja hänen Karkunkylää koskevat artikkelinsa on koottu tähän kirjaan. Hän on lisäksi kirjaamme varten kirjoittanut elämäkerrat omista vanhemmistaan, jotka kumpikin olivat tärkeitä kylän hyvinvointiin liittyviä henkilöitä.

Tavoitteenamme on myös ollut saada tallennettua Karkunkylän kansakoulun historia. Perustamisvaiheesta oli dokumentteja vielä käytettävissä. Heikki Palmgren on kirjoittanut kansakoulun toiminnasta sota-aikana ja myös silloisesta koulun terveydenhuollosta. Useat henkilöt muistelevat kouluaan eri vuosikymmeniltä, viimeinen opettaja, Ulla Laine vielä 60-luvulta.

Sähkön tulosta Karkunkylään on säilynyt pöytäkirjoja muuntajayhdistyksen perustavista kokouksista asti. Tauno Simula toimitti aikoinaan asiakirjat insinööri Kosti Punkalle, jonka keräämän aineiston pohjalta tähän kirjaan on laadittu historiikki.

Päivi Kahra on antanut kirjaa varten käyttöömme isänsä Paavo Palosen ottamat laadukkaat valokuvat kylän taloista 20-luvun lopulta. Vanhoja valokuvia on kerätty myös kyläläisiltä.

Kirjaan on otettu kuvauksia ja muisteluja myös lähikylästä niiden liittyessä kiinteästi Karkunkylän historiaan. Esimerkiksi Rokan talo sijaitsee Innalan kylässä, mutta siinä aloitti Karkunkylän kansakoulu toimintansa. Koulupiirin ja muuntajapiirin alueet muodostivat kylän kanssa toiminnallisen kokonaisuuden.

Kirjoittajien tekstit ja eri lähteistä saadut kuvat on painoasuun toimittanut Antti Halla.

Karkunkylässä 14.4.2012

Sirkka Halla (o.s. Simula)

Katariina Mikkonen

KARKUNKYLÄN HISTORIAA

Karkunkylä sijaitsee nykyisessä Sastamalassa Kokemäenjoen vesistöön kuuluvan Kuloveden rannalla. Pääosa kylästä on Salonsaaren eteläkärjessä ja osa mantereen puolella kapean salmen erottamana. Se on ikivanha kylä, jossa tiedetään sijainneen rautakautisen kalmiston. Oletetaan, että vanhan Sastamalan ensimmäinen kirkko, joka rakennettiin 1100-luvulla, on sijainnut Karkunkylässä entisen pakanuuden ajan uhrilehdon kohdalla, nykyisen Arven talon lähellä (W. Selander). Karkunkylä-nimi esiintyy jo 1400-luvun puolella asiakirjoissa. Ainakin vuodesta 1507 lähtien Karkunkylässä istuttiin käräjiä ja se oli Ylä-Sastamalan hallinnollinen keskus. Jo 1500-luvulla tilojen niminä olivat edelleen kylässä olevat Kollanen, Arve, Passi, Leikas ja Krapa. Kollasen tila oli Ylä-Sastamalan suurimpia ja siihen kuului Noormarkussa laaja Painonmaan eräalue. Kollasen omistajista on tietoa 1400-luvun alkupuolelta. Sen isännät toimivat nimismiehinä ja muina virkamiehinä sukupolvien ajan.

Polttokalmiston sijaintipaikka Arven kirkkovainiolla arkeologi Juhani Rinteen mukaan. Taustalla Viekkalan selkä. Kuva vuodelta 1904. Marja Tuomisen albumi.

Karkunkylässä tiedetään olleen vuonna 1571 kuusitoista taloa. Jonas Strengin kartassa Salonsaaresta vuodelta 1644 on piirretty kymmenen talon rykelmä Salonsaaren kaakkoiskulmaan mantereelle johtavan sillan pieleen.

Vuonna 1756 päättyi Kollasen suuruuden aika, kun siitä erotettiin Tirikka (Simula) ja Suikki, jolloin kaikille kolmelle tuli 2/3 manttaalien verotusarvo.

Nykyinen Kollasen suku omistaa Kollasta vuodesta 1756, Simulan suku Simulaa vuodesta 1839. Kollasen omistajat myivät Painonmaan 1873 Antti Ahlströmille.

1868 Karkunkylän palossa tuhoutuivat tiiviissä rykelmässä olleet Passi, Simula, Suikki, Louttu, Leikkaa ja Hulkari. Palosta säästyivät Arve ja Kollanen.

Arven talo on ollut nykyisen suvun hallussa vuodesta 1870. Suikin talo rakennettiin palon jälkeen entiselle paikalle, mutta suku siirtyi siitä 1901 nykyiselle Suikille Kärppälän Tuiskunmaahan, missä aikaisemmin oli Tuiskun torppa. Loutun talo rakennettiin palon jälkeen entiselle paikalle, mutta se hävisi jo ennen vuosisadan vaihdetta. 1900 luvun alussa Karkunkylän saarenpuoleiset talot olivat Kollanen, Suikki, Simula, Hulkari ja Arve. Mantereen puolella oli Krapa, johon tuli uusi omistajasuku vuosisadan alusta 60-luvun lopulle. Passi oli palon jälkeen rakennettu mantereen puolelle "Vastamäen ahteen" (nyk. Passin ahde) päälle ja on ollut nykyisellä suvulla vuodesta 1876. Karkunkylään on laskettu kuuluvan myös Eskon, Hiitikan ja Leikkaan talot, välissä on Rikaisten kylä. Leikkaan talo oli siirretty palon jälkeen nykyiselle paikalleen Kukkulan torpan tontille. Hiitikka on siirretty puolestaan nykyiselle paikalleen v. 1782 kylän keskeltä, kuten myös Esko isojaon yhteydessä 1700-luvulla.

Maataloissa on asunut isäntäperheen lisäksi palkollisia. Kylässä on ollut muita pienempiä asumuksia, joissa on pidetty kauppaa tai elelty puusepän töillä ja kalastuksella. Rakennusmiehiä ja maatyömiehiä on tarvittu kausiluontoisesti. Kylässä asui kivityöurakoitsija Pihlaisto.

Karkunkylä jäi syrjään kunnan keskuksesta, joka oli muodostunut Rautaveden pohjoispuolelle. Siellä kulki Tampere-Pori rautatie, ja siellä oli kirkko ja pappila. Seurakunnalla oli elämässä merkittävä osuus. Rippikoulu käytiin kirkolla. Vuosittain pidettiin lukukinkerit taloissa, jolloin kuulusteltiin lukutaitoa ja Raamatun tuntemusta. Kesällä käytiin kirkossa kirkkoveneillä. Kärppälään oli jo 1888 perustettu kansakoulu, jossa kävi myös Karkunkylän lapsia vapaaehtoispuolelta. Vähän myöhemmin alkoi Kärppälän postin toiminta, jota hoiti ensin kauppias Kustaa Palonen ja sen jälkeen Paavo Palonen vuoteen 1961. Posti jaettiin Kärppälästä Karkunkylään ja Masoon, aluksi myös Kutalaan. Taloissa pidettiin kiertokoulua, ja jo 1900-luvun alussa oli paljon luku- ja kirjoitustaitoista väkeä. Lapsia lähetettiin opintielle Tyrvään yhteiskouluun, aluksi vain yksi poika talosta, mutta vähitellen enemmän, myös tyttöjä. Kauppiaille oli yhteyksiä tukkukauppoihin ja kulkukauppiaat kiertelivät taloissa. Kyläläiset kävivät myymässä tuotteitaan Tampereen ja Vammalan toreilla. Malakias Simula kävi vuosittain Porissa ostamassa tynnyrikaupalla silakoita, joita sitten kyläläiset saivat häneltä ostaa. Nuorisoseura perustettiin, kylä sähköistettiin. Kansakoulu tuli kylään. Kärppälään perustettiin hautausmaa, johon paikkakunnan vainajat saatettiin 1918-luvun lopulta lähtien.

Tässä kirjassamme kuvastuu kylän 1900-luvun alkuvuosikymmenien omatoiminen ripeä kehitys. Sisällissodan vaikeana aikana kyläläisten kesken vältettiin pahimmat yhteenotot ja molemmiin puolin annettiin naapuriapua. 40-luvun sotavuodet kestiin ja otettiin vastaan evakoita, joista osa naimakauppojen myötä sulautui paikalliseen väestöön. Suuret ikäluokat syntyivät ja 50-luvulla kylä eli vilkasta elämää. Maaltapaon vuosina kylä on hiljentynyt, mutta sen sijainti ja pitkä historia antavat uskoa, että uudet sukupolvet voivat kokea sen hyvänä asuinpaikkana ja löytää uusia tapoja pitää kylä elinvoimaisena.

Sirkka Halla

Lähteet:

- *Tauno Simulan ja Heikki Palmgrenin kertomaa*

- *Karkun ratsutilat, W.Selander 1944*

- *Karkun pappila ja seurakunnan papisto. Kotiseutuyhdistyksen julkaisu. W.Selander*

- *Sastamalan historia 2, Juhani Piilonen 2007*

[TÄSSÄ POIMINTAVERSIOSSA KAPPALEITA ON POISTETTU]

Semmosta ernomasta se meno oli

Annikki Arven kertoman mukaan Karkun murteella Katariina Mikkonen

Hermannin Sillanpää....kyllä sen vanhemmat jo olivat tulleet tohon pirttiin....siinä Hermannin oli kasvanu ja tainnu syntyäkin siinä. Niinku oli sitte sen sisar...semmonen Mimmi, se Palosen Mimmi, joka oli Palvialasa ...Palosen Kallen äiti. Kalle, joka viulua soitti ja kävi aina Hermannia hoitelemasa ja toi Hermannille aina rahhaa ja sillä oli moottoripyärä. Se voi olla, että se oli Hermannillekin hommannu viulun....taikka yhteisesti hommannee. Mutta se Kalle oli oikein hyvä pelmanni...niin että se soitti oikein tua seurantalollaki. Kyllä kai se Hermannin sitä viulua sitte jotenki vinkutti...niinku ne Juurtin (Hjort) Yrjö ja kaikki....kyllä Yrjöki jottain soitti. Ja toi Hulkarin Kalle soitti viulua ja kanteletta.

Annikki Arve. Kuva Marja Tuomisen albumista.

Hermannin oli kauheesti lasten ystävä ja sano aina, että "tu tekkeen karamelliä"....jostain savesta niitä tehtiin, "että tullee käret puhtaiks ku tekkee karamelliä..ei tartte käsiänsä pestä."

Ahteen Eeva oli Krapin tyttäriä...niitä oli sitte kumminkin...oli Ahteen Eeva ja Passin emäntä, se oli Eevan sisar, se Passin Pransin äiti ja sitte oli vielä tua Väkisellä tua Heinoon pualella...niin oli yks niitä tyttäriä ja sitte Suikilla. Eevalla

oli kaks tytärtä...se Kutsin Hilma ja sitte se Hakalan emäntä siä Tottijärvellä...se Hakalan Oiva, joka on Koiviston kans naimisisa. Siitä pirtistä ei taira olla kuvvaa...mää en muista nähneeni koskaan...mutta se on kyllä mun silmisäni. Se oli ihan tiän päällä melkein...niinku Jalosen pirttiki. Se Eevan pirtti oli semmone...että se oli ihan kumminkin niinku nelikulmanen ja katonräystäät oli näinpäin ja sitte siinä oli semmonen kylmä lautaetteine ja siinä oli sitte semmonen kapee ovi ja yks ikkuna oli sitte vaan ja se oli sinne järvellepäin. Ja sitte siinä oli semmonen kauheen piäni huusi...se oli siinä pirtin pääsä ihan. Viimeks siinä pirtisä sitten asu toi Juurtin Kalle....se lähti sitte siältä Juurtilta sitte ku se Eeva kuali...niin se tuli tohon tekkeen noita rattaanpyäriä.

Juurtilla oli Väinö...se meni kapinasa...sitte oli Heikki...ja sitte Toivo ja Yrjö ja Kalle.....niitä oli viis poikaa ja Mimmi. Toivo oli kaikesta nuarempi...se oli ihan mejän Hannen kans samanikänen...samana vuanna syntyny... Juurtilla oli varvi...ja se isä teki tualeja.. ja vei aina sitte markkinoille ja kyllä se kauheesti niitä tualeja kaupaks sai... se oli kova tekkee ja kyllä ne kauheesti yritti. Se teki keinutualejakin...mää luulen, että meillä oli semmonen...mahtaako vintisä olla. Mutta ei ne Juurtin keinutuolit ollu niin luannikkaita ku Jalosen. Jalonen teki niin kauheen luannikkaita keinutualeja.

Jalosella ei ollu mittään perhettä...se oli vanhapoika. Se oli...se Jalonen menny kuulutuksille morsiamensa kans...ne olisitte jostain...oliko ne Kollaselta sitte hevosen ja rattaat ottanee ja sitte se nuuskaa käytti se Jalonen ja morsian oli kauheen vihanen sitte siitä nuuskasta ja rupes moittiin sitte kun oltiin kuulutuksia hakemasa ja Jalonen sano, että "me pois mun rattailtani, mutta nuuskastani el luavu" ja niin siitä jäi vanhapoika. Ja morsian lähti...ja mää en tiä kuka se morsian oli...siittä en ollu kuullu...mutta että kumminki sillä oli ollu morsian. Ne Vuariset asu siinä Jalosella, enneku ne meni tonne tyvääentalolle sillon ennen kapinaa, että se oli silloin...kun se Vuarinen oli semmonen kans, että se teki kaikkia huanekaluja ja oli semmonen rakennusmiäs. Se teki sitte niitä huanekaluja sen Jalosen kanssa. Ne asu siinä alkuunsa...mutta perhe kasvo sitte ja kun tyvääentalo tehtiin, nin se meni sinne vahtimestariks. Se perhe asu siälä sitte ja se Vuarinen oli sieltä Masosta.

Tyvääentalo oli ihan siinä, misä on se Paavon (Simula) mökki ny...siinä on semmosia pirreenipuskia vieläkin...niinku siinä kiviveräjien pualella, paremmin niiku siinä rannasa. Se oli suuri talo. Jalosella asu sitte siirtolaisia...kyllä siä kai muitakin oli, mutta Järviset oli viimeks.

Työväentalo Uuramon rannassa

Forsellin Ville ja Tilta asuvat koulun viäresä. Ne oli kans semmonen lapseton pari. Se Ville oli kans semmonen rakennusmiäs. Se Tilta oli ollu tarkastuskarjakko, Päläsen tyttäriä ja se muutti nimensäkin sitte ku Ville kuali....se otti takasi sen tyttönimensä.

Tilta seuraili kovasti koululaistenkin tekemisiä. Kerran Kollasen emäntä sitte sano, kun se oli jottain komentanu Kollasen poikia...niin Kollasen emäntä oli sanonu, että niistä komentamisista saa opettaja pittää huolen ja hän, ettei kylän ämmien tartte siihen puuttua, niin Tilta sano, että "minä en olekkan mikään kylän ämmä, minä olen johtokunnan jäsen." Se oli kyllä kumma, että kuinka siihen aikaan, kun ei sillä lapsia, eikä mittään ollu, nin kuinka se siihen johtokuntaan kuulu. Mutta kai se sillä kun se oli siinä lähellä...nin se siihen sitte pantiin. Kaikki sitä Forselskaa pelkäs....se oli semmonen kauheen sanovainen ja komensi kauheesti ja Ville oli sitte niinku itte hyvänlaisuus, sen miäs. Ja se söikin kissan kans samasta lautasesta. Se Forselli oli ollu leski...se oli menny sen lesken kans naimisiin se Tilta.

Ensimmäinen kauppias Karkunkyläsä

Ensimmäinen kauppias Karkunkyläsä oli Palonen. Se piti tosa kulmakamarisa sitä kauppaa....se kävi siältä Kärppälästä joka ikinen päivä...se oli se Kustaa Palonen. Se vaimo Tilta oli Nurkan tyttäriä. Siältä kaupasta sai kaikkia....karamelliä ja hiivaa ja jauhoja ja sokeria...semmosia ihan peruselintarvikkeita, ei ny tiätenkä mittään....ei sillon makkaroitu ollu....mutta semmosia kuivia..niinku jauhoja ja sokeria ja kahvetta. Ja se oli sitte semmonenki viälä se Palosen rovva, että se oli ninku tommonen ompelia. Se

teki mulleikki puvun. En tiä oliko hän sitte nuarempana tehny semmosta enneku hän kauppiaaks rupes.

Sitte kauppiaana oli Eskon Ville. Se piti sitte täsä...täsä oli semmonen kylmä etteinen...nin Eskon Ville piti sitä kauppaa siinä ku oli se keittiö. Ja se oli sitte niin taitamaton kauppias, että se sitte kun Kyllikki oli semmonen nuori plikka, koulun käyny ehkä juur, nin se kävi sitte tekemäsä niitä karamellitruutteja, kunnei se Ville osannu truuttia tehrä. Ei se Ville siinä kauaa kauppiaana ollu, mutta kyllä siittä kauppias tuli, sillä oli Lempääläsä kauppa ja tua Mouhijärvellä ja se sitte meni naimisiin ja sai semmosen kauheen toimekkaav vaimon.

Sen jälkeen kauppiaana oli tualta Heinoon pualelta, siittä Mäenkylästä oli Siltasen Otto. Semmonen nuari poika, jonka kaikki plikat rakastu. Se piti sitä kauppaa sitte kai siinä salihuaneesa ehkä. Sen jälkeen oli sitte viä Loimaalta sen tukkukauppias Heikkilän semmonen sivukauppa, kun se oli sieltä Loimaalta kotosi....mutta mikäs sen nimi ny olikan... se kualikin täsä huaneesa se kauppias...se kuali kurkkusyöpään ja sillä oli kaks piäntä lasta ja kyllä me kävimmekin siä Loimaalla Hannen kans viämäsä jottain sen tavaroita.

Sen jälkeen oli sitte vähän aikaa, ettei ollu kettään kauppiasta ja sitte tuli tualta Stormista toi Pohjaan Anni. Se oli sitte siihen aikaan ku ne "iikollit" oli...isämmaallinen kansanliike...se oli sillon ehkä joskus 1932. Sen Annin kans asu täsä semmonen kutoja ja sillä kurotettiin semmosia sinisiä solmioita. Sillä oli kutomakone ja ei niitä ollu kai sitte täälä nin myytävänä ja tartti saara sitte semmone. Sitte tehtiin niitä mustia puseroita. Se Pohjaan Anni meni sitte naimisiin ja sillä oli tua Suadenniämellä taikka Laviassa kans kauppa.

Seuraava kauppias oli Laiho ja se olikin sitten ison aikaa kauppiaana ja se meni sitte Passin Lyylin kans naimisiin ja ne perusti sitte tonne Lempäälään kaupan. Sitte tähän piti tulla sen Niämelän rovvan. Se rovva kävi sitte sopimasa siä Arvella, että he perustaa tänne semmosen kaupan ja leipäkaupan ...semmosen sekatavarakaupan, mutta sitte kumminki...ei se perustanukkan sitä kauppaa ..kun se piti sitte vaan sitä leipomoo, eikä se tullukka tähän. Mutta sen piti tulla...se oli sillon ennen ku Laiho tuli.

Laihon jälkeen tuli Mäkisen perhe ja sitte tuli Laine.

Laineella oli kauppa...ja kyllä sillä kaikkia oli...sillä oli oikein kahvekuppejaki ja lautasia...ja Manti piti sitä kauppaa ja Lassi teki niitä puutöitä...sillä oli tosa se verstas. Kyllä se Laineen kauppa sitte vissiin aika hyvin meni. Kaikki siittä ostettiin. Ei ollu kulkuneuvoja eikä mittään...eikä käyty tuala töisä...nin kaikki oli täsä ympärillä. Artikkeleina oli kahvetta ja sokeria ja oli makkaraaki. Mää muistan kun meillä oli se koira..Halli-niminen, musta koira...se oli semmonen Lapinkoira. Yhtenä päivänä se tuli pitkä, pitkä makkara...se oli tota lavvantaimakkaraa... semmonen pitkä lenkki suusa kotio. Se oli sen varastanu tosta isosta etteisestä ja mää tulín sitte sen makkaran kans ja sanon tolle

Laurille, että punnitte ny se makkara...ettei se koira siittä viä paljo syäny o, että mää maksan sen..ja se saa sitte sen syärä pikkuhiljaa. Se oli siittä pureskellu ja laahas sen kotio. Onneks toi kotio kumminki, että mää tiäsin..ettei sitte tarvinnu Laurinka ihmetellä, että minkä se makkara joutu...että kuka sen o viäny.

Se oli tiätysti ollu ovi auki ja se oli jättäny sen siähen ku hän oli kaupasta hakenu...se oli tiätysti juur tuatu. Nin, että kyllä Laineella oli makkaraa myyrä.

Kyllä täsä sitte nin monta kauppiasta on ollu, että kyllä se sitte hyvä on ku kyläsä on kauppa.

Sitte oli teijän porukat ja Maijalla oliki kaua kauppa...sitte oli jo jokalaija..leipää ja kaljaa...kaljaki saatiin vihrosta viime.

Sitä Loutun talloo mää en muista, mutta äiti on kyllä puhunu ...mutta mää muistan, että äiti olis puhunu, että se Loutun talo olis ollu toisella pualen tiätä ku mejän talo

...kun se on kyllä kans sitä Louttua se Pihlaisto. Mutta mää en tiä kuinka se sitä Louttua voi olla. Mutta jos se Louttu oli sitte ostanu sen ku se joutu kai myymään sen niinku pakkohuutokaupalla. Kun se Loutun talo myytiin, nin jos se oli ostanu tosta Hulkarista taikka Arvesta. Mutta se on tarvinnu jo ennen sitte ostaa kun mejän Hannen isän vanhemmat on ostanu sen, jos se mejästä on...kun se oli toi piäni klappu tosa ..nin se oli mejän maata, että se sitte Eemelille myytiin. Mää aattelin, että jos se olis ollu sitte sitä Arven maata siihen asti, että mitenkä siihen piäni klappu oli jätetty, että jos siittä olis ne edelliset isännät myyny ne, kun tää suku on tullu. Se on ollu sitte ton Leppäsen Pauliina...sen Leppäsen, jonka talo nyt on Lehdolla. Nin ne asu siälä ja niitten suku oli ennen omistanu Arven talloo ja sillä oli ollu kauppa tosa, oliko se sitte siinä Hiatasella, joka tosa teijän alapualella oli. Kun äiti sano, että siinä oli semmonen Leppäsen kauppa...sillon ku hän oli pikkuplikka. Ja kun siä ei ollu sitte paljo mittään tavaraa, nin se pani sitte semmottia sokeritopan kuaria, kun ennen oli, nin se pani siihen ikkunalle..sitte ninku mainostukseks. Se oli sitte semmosta köyhää, mutta kumminki se jotakin kauppaa siinä yritti pittää. Sen on ehkä omistanu sen Leppäsen Pauliinan vanhemmat sitte...se Pauliina oli jo kauheen vanha sillo ku mää oli pikkuplikka. Ja oli sitte semmonen Leppäsen Kalle, joka osti visoja, ja Leppäsen Taimi kävi rippikoulua sillon ku minäkin.

Erkki Simulan hautajaiset vuonna 1924. Simulan kulman takana näkyy Hietasen talo. Vasemmalla Malakias Simula. Erkki oli Malakiaksen poika toisesta avioliitosta. Kuoli keuhkotautiin Simulassa. Äärimmäisenä oikealla Karoliina Flink ja hänen vieressään huivipäinen Ahteen Eeva.

Se Loutun suku

Se Loutun suku on sitte hävinny vallan. Se oli kyllä sitte sitä Loutun sukua toi Koskisen Santran miäs... se oli niitä Loutun poikia. Kai se on sitte Hulkarista alunperin se Koskinen ja Samsteini. Ja Simulan Ketomoisio on Loutun maita ja ne meijän suat....ne on Loutun maita. Se on ollu iso talo....mutta se on menny kans sillai konkurssiin. Koskisen Santra oli sitte Illost, ku se oli tullu Simulaan semmoseks apulaiseks, kun toi äitin äitipuali oli siältä Illost, se oli Säterin tyttäriä. Ja se Santra on tullu sitte sen äitipualen mukana Simulaan palvelukseen. Santra oli sitte oikein, se täytyy sannoo, että se oli tosi hyvä ihminen...se oli kyllä ihana ihminen. Ja niin kauhee yrittään...sitte ku se kuto kankaita ihmisille ja kehräs ja semmosella sitte elätti, kun sen miäs kuoli ja sille jäi ne lapset, Aili oli ihan pikkuplikka ja kun se oli ensimmäisellä luokalla kansakoulussa sillo ku mää olin neljännellä ja se Koskinen oli jo aikaa kuollu. Ja niitä oli paljo niitä lapsia, kun oli Venni ja Fanni ja oli Kalle .. ja oli Yrjö ja oli Esteri ja Aili .. Anni vielä se Kotkan rovva ja Iida. Sillon ku mää olin pikkuplikka ..nin se Iida oli meillä lapsenplikkana ja se oli kans nin kauheen hyvä. Se eli kauheen vanhaks, yli yhreksän kymmenen. Ja sillai vaan pärjättii ja kuttuja sillä oli kaks...ei sillon tullu mittään lapsen avustuksia, ei Santra saanu ikinä kunnastaka mittään. Mutta se Anni piti sitte kyllä siitä hualta. Siinä Koskisen pirtissä oli semmonen kylmä huane, mutta se piäni kamari oli kyllä siinä. Isommat lapset oli sitte jo mailmalla...mutta kyllä mää sen muistan.. se Kallekin

oli Simulasa semmosena nuarena poikana, mutta se joutu sitte mennee hevosen kans sinne ku niitä vallitustöitä tehtiin siä Helsinkisä. Se meni Simulasta hevosen kans sinne ja se joutu sitte siihen kapinaan ja se hukku..se varmaan kaatu siä, siinä kapinasa sitte. Siittä ei tiätty mittään.

Se oli kai 1925...kun toi kansakoulu valmistu

Se oli kai 1925...kun toi kansakoulu valmistu ja oli vihkiäiset. Siinä valokuvassa me oomme Rokalla koulusa. Se koulu olikin siinä vaan..oliko se ny kolme vuatta...mää olin ninku siä sitte ensimmäisiä oppilaita.

Sillon siinä asu siä pirtin peräkammarisa..se Viiperin Martta ja Toivo ..se oli Punkalla semmosena kasvattipoikana se Viiperin Jussi ja sen Marttan tytär on tua Hinkkasella vaimona. Viiperin Martta asu siälä. Ja se oli juur menny naimisiin ja sillä oli piäni poika ja me kävimme aina Nurkan Maikin kans siä pirtin peräkammarisa kattomasa sitä poikaa. Ja se Martta teki semmosia kipsitauluja. Se liimas niihin semmosia kuvia ja muistan, että meitinki teki Maikin kans kauheesti miäli niitä, mutta ei meitillä ollu kai sitte rahhaa. Maikki oli neljännellä luakalla kun mää oli kolmannella ja Maikki pääsikin siältä taikka sai päästötöristuksen Rokalta. Maikki kävi kaks vuatta Kärppäläsä ja oli kolmannella Rokalla...ku mää kävin kolme vuatta Kärppäläsä.

Rokan ensimmäiset koululaiset. Annikki keskirivissä kolmas oikealta.

Opettaja Aune Viherlehto ylärivissä oikealla.

Aune Viherlehto oli meitillä opettajana siä Kärppäläsä...me olimme siä veistosalisa ..siä pirettiin yläluakkia...alaluakkia pirettiin siä koulusalisa. Vanha Viherlehto oli alaluakkien opettajana. Taikka ne oli sillai, että Viherlehto opetti meitille laskentoo ja historiaa ja Aune opetti sitte niitä muita aineita ja opetti käsitöitä ja poiijiille opetti se Viherlehto. Simulan pappa sen Aunen sitte tahto Karkunkyllään opettajaks. Aune oli sitten vuaren Petsamosa ja sitte oli ..se Airio, se pappi Pennasen rovva sitte sen vuaren täsä opettajana. Se oli sillon sen papin kans kihloisa ja se pappi kävikin sitte täälä ku se oli sotaväesä. Ja se tuli tänne sitte sen morsiamensa tykö ja sen vanhemmatkin kävi... ne oli kauheen hyviä laulaan ja ne oikein piti semmosen lauluesityksen...siinä oli sen veli ja mitä niitä oli siä koululla ..meitille kyläläisille. Ja sitte ku se saatto sitä sulhastansa pois...nin se jätti sen tonne Papinsaaree...eiku siihen mikä siinä on siinä kirkon eresä...vanhan kirkon eresä...se luuli, että se on oikein maata. Kai sen siittä oli sitte joku viäny.

Kärppälän opettaja Viherlehdon perhe. Aune ylhäällä vasemmalla.

Kuva Aune Viherlehdon albumista.

Siihen aikaan oli upeita kuusijuhlia. Aune piti nin upeat juhlat. Ei ne Airion juhlat ollu ollenka semmoset. Sinne tuli koko kylä ...Lialahresta ..ja Vihtilästä ja se oli nin täynnä ku vaan mahtu se luakkahuane. Aune sano aina, ettei hän sitte kyllä enää viittiny joululauluja kuunnella. Aune oli kyllä mahrottoman hyvä opettaja. Ja se pysty aika hyvin kurin pittäään. Mää muistan ku toi Krapin Valto oli kyllä ihan mahroton koulusa..se oli tua Kärppäläsä jo...sen opettaja Viherlehron kans aina tappeli ja teki kiusaa. Ja sitte mää muistan ku toi Viherlehto sitte lähetti mulla sille Krapin Miinalle kirjeitä ja nin paljon se Valto koitti sitte sitä kirjettä multa. Me tulimme sitte siältä tosta jään yli ja Koskisen Esteri oli sitte semmone voimakas...se kävi vanhana sen koulun...kun silloin ei ollu koulupakkoja....se kävi sitte semmosena, että se oli jo pian rippikouluikänen.....Mää annon sille Esterille sen kirjeen ja se Esteri jakso juasta ja vei meille sen kirjeen ja meiltä joku vei sitte Krapille sen kirjeen...en minä sitä uskaltanu viärä ja mää sanoin sitte opettajalle... taikka mää sanoin sille Viherlehdon rovvalle, että kun noin ne pojat tahtoo ottaa pois ne kirjeet ..enkä mää haluaisi viärä niitä kirjeitä...Nin se rovva sano sille opettajalle, että "mitä sinä noilla työillä lähetät niitä kirjeitä...pane ne menemään postissa." Tuskin siitä mittään apua oli..niistä kirjeistä... se oli yhtä mahroton se Valto. Ja sitte se oli tääläkin yhtä mahroton viä Aunelle. Mää muistan kun oli yks Vapunpäivä eikä sillo Vappuna annettu sitä lommaa..nin Valto vei kaikki Pirunvuareen..poijaat ja teki semmosen lakon sitte. Ja kiusas piänempiä poikia, kun se Rokan pirtti oli semmonen suuri pirtti ja ovi oli sillai, että ei sitä tahtonu saara auki..kun se oli niinku tänne alaspäin kääntyny se lattia. Ja Valto kiusas aina niitä poikia..eikä päästänny niitä tunnille. Kerran se pani mun ja Koskisen Ailin sinne lammasnavettoon, kun siä Rokalla oli semmosia rakennuksia,..nin se pani meitit sinne ja oven hakkaa. Ja me olimme siälä kuinka ja kavvan. Tiätysti se vihas mua siitä kirjeen kantamisesta...me olimme siä sitte ja opettaja oli ruvennu ihmettelleen kunnemme me ollenka tunnille tu. Toiset plikat tiäsi sitte, että me oomme siä lammaskopisa. No sitte tultiin päästään.....että kyllä sitä koulukiusaamista oli.

Kansalaissota oli sitte kova

Kansalaissota oli sitte kova. Esikunta oli Arvella...ei esikunta kun semmonen...Vammalasa oli esikunta....oliko se sitte joku kasarmin tapanen, että oli kauheesti miähiä ja hevosia... se oli kyllä joku piirikunta taikka joku semmonen. Siinä oli sitte naisiaki ja se mejän nykyinen rakennus oli kokonaan nitte vallasa..nin ne talonväki asu sitte siinä toisesa rakennuksesa. Ne oli jostain ihan mualta...ei siinä ollu näitä..ei ollu kyläläisiä....Forsellin Ville oli kyllä miliisi...se oli punakaartin miliisi ja Vuarisen Jalmari oli kans, se oli varmaan tän

yhristyksen puheenjohtaja...ne oli niitä johtohenkilöitä... sitte oli semmonen Laakso niminen päällikkö siinä punakaartisa ja se oli sitte semmonen kauheen mukava miäs ja se kävi Simulasa joka päivä...isä oli kotona..ei se ollu missään kaarteisa ja se kävi tupakkia polttamasa aina isän kans. Ne oli hyviä ystäviä...meijän isä ei ollu mikään kauhee pualueihminen. No sitte tuli se semmonen käsky, että viätiin sinne punakaartiin ampuun sitte..isä oli kauheen hyvä ampuun. Se sitte määrättiin sinne punakaarttiin viätäväks...ne tuli sitte tualta Haapaniäimestä ne punakaartilaiset, ja yhren miähen pääsä oli sitte Haapaniämen tulipunanen pannumyssy. Ja ne määräs sitte, että isän täytyy lähtee sitte sinne Heinoon pualelle ja äiti odotti sitte sillo juur sitä yhtä poikaa...sitä Toivoo, joka sitte kuoli toisella vuarella...se oli 1918 keväällä syntyny....ja äiti orotti sitä ja rukkoili sitte niitä punakaartilaisia, että "älkää ny viäkö tota miästä, ku hänkin on tämmösesä kunnosa ja kaikki miähet o viäty." Ja isä sano, että "Älä niitä rukkoile." Ja oli ihan kiukkuinen ja ne vei sen isän sitte. Sitte ku se pääsi Vekaroon asti..nin siinä oli sitte muitaki..niitä oli pitkä jono ja sitte isä pääsi siittä ku oli siinä..mettä nin lähellä, se pääsi puikahtaan sinne kuusen alle. Meni sinne ja jäi sitte siittä porukasta pois. Sitte isä sano, että Pirunvuaresa oli sillon konekivääri..siä tornisa ja semmonen tähystys...kyllä siä vissiin puhelinki oli,...kun Arvella oli puhelin ja se oli siä Pirunvuaresa...ja sitte isä sano, että hän sitte nin paljo pelkäs. Mutta sillä oli ihan sammaleen värinen pomppa..kun oli tehty semmosista värjätyistä..kun itte värjättii nin semmosta itte kurottua parkkumia...nin sillä oli semmonen pomppa päällä ja ne ei ollu huamannu sitä kun kaks punakaartilaista kulki..kun se tiä kulki siittä..kun ne tuli siältä Pirunvuaresta. Se oli kevättä, että oli jäälläki vettä kauheesti, ja isä sano, että hän sitte aatteli, että hän mennee sitte tonne Koskiselle.. se Koskisen lita oli sillon sitte Simulasa lapsenpiikana ja hän aatteli, että hän mennee ny kyllä tonne Koskiselle,..vaikka nekin oli sitte kyllä niitä punasia..että Venni oli punakaartisa ja Fanni ja sitten se Santra oli sitte kumminki nin kauheen hyvä ihminen isän miälestä.

Sandra Koskinen ja tyttäriä sekä tyttärentytär. Irja ja Seppo Niemisen albumista.

No ne otti sen ja piti sitä siä piänesä kamarisa ja isä lähetti sitte ku se lita kävi sitte siä kotona, nin isä sai lähetettyä äitille sitte sanan, että hän on siä. Ja sitte se aatteli, että toi Koskinen voi kyllä hänet ilmasta...että kyllä hänen täytyy lähtee täältä pois. Ja hän lähti siältä sitte ja kasteli sitte oikeen saappaansa tosa tyvääentalon rannasa..sitte ku hän tuli siinä lumisohjosa. Hän aatteli, että kuinka hän sitte pääsee tän Arven ohitte..ku siinä oli ne vartiat sitte ja kamalasti niitä punakaartilaisia....sitte siinä oli joku vartia ja sano, että mistä hän tulee ja hän sano, että hän oli tuala Heinoonpualella mutta sanottiin, että saa mennä kotio "ku sulla on suuri perhe siälä"...sanottiin, että me rauhasa kotios. Jaa,a, kyllä hän tiätää ne puhheet, sano se punakaartilainen. Mutta sitte siinä oli se....nin se oli viä sanonu..että "pas toi hevonen asseissii ja viärään tonne Vammalaan esikuntaan tää isäntä." Se hevospäällikkö oli sitte sattunu olleen siä pihalla ja se oli sanonu, että äläs ny yhtään pa sitä hevosta asseisiin, että hän kyllä hommaa tän miähen sinne esikuntaan, että jos se on karannu,,,,nin kyllä se kii saaraan..että menköön ny kotio..ei se siältä minkän lähre. Ja sitte se meni kotio.

Ja sitte ehtoolla, taikka ehtoopäivällä hän oli tullu siältä hämäräsä ja sitte se tuli ehtoolla sinne Simulaan se hevospäällikkö ja haki sinne Forsellin Villen ja sano sille Villelle, että meet sitte sinne Vammalan esikuntaan ja hommaat tälle lupatoristuksen ja sitte aattele kuule, että se Forselin Ville meni sinne sitte ja sai koko päivän siä olla, että hän sai sille isälle joltain suutarilta lupatoristuksen ja siinä oli sitte semmonen joku leima. Ja tuli sen kans sitte ja kulu pari päivää nin tuli sitte pari punakaartilaista ja se oli sillo jo niin, että Hannen isäki oli sillo jo viäty sinne Viakkalaa ja sirottu puuhu ja meinattu ampua...mutta kun se

makso..rahalla osti henkensä ja sitte se Hannen äiti tuli Simulaan lainaamaan sitte sitä rahhaa isältä, kunnei sillä ollu rahhaa. Ja sitte sillä isällä oli se lupakirja ja Malakias oli sitten aina siinä pirtisä ja otti vastaan niitä punakaartilaisia ja isä oli siä kamarisa paremmi ja ne sano, että misäs isäntä o ja Malakias sano, että kyllä se tua kotona on. Ne sano, että se on kuulemma karannu tualta punakaartin rintamalta Karkusta ja he tulivat sitä hakkee. Malakias sano, että ei se minkän karannu..lupakirja sillä o. Ja ne meni sitte sinne kamariin ja isä näytti sen suutarilta saamansa lupakirjan ja sitte kiitteli vaa ja lähti pois ja kulu pari päivää nin koko kaarti lähti pois. Ja sitte tuli valkoset.

Tosa oli rintama ...kun Kärppälään ammutti siinä Luumaan mäesä... siinä oli rintama..kun oli se Ruusupuro ja tohon Eskon ahteeseenkin ammuttiin. Kun täältä Arvelta vietiin sitten hernekeittoa hevosella niille rintamalle...nin ammuttiin Eskon ahteeseen se hevonen ja miäs. Ja sitte kun me kävimme sodan jälkeen heti....meitiä mukuloita oli..Paavokin oli...mää olin sitte joku seittemän vanha sillo...niin noin mentiin sitte kattoon niitä soran jälkiä siihen Eskon mäkkeen... nin siälä toi Paavo rupes pyärtyyn, ku se näki siä kualleen miähen ja se oli jääny sinne, mutta mää en sitä nähny. Siä oli kyllä kauheesti sardiinipurkkeja ja kaikkia hylsyjä, joita ne pojjaat kokos. Jokisillalla ammuttiij Jartun isäntä ja sitä juaksutettiin hevosen peräsä. Ne kaartilaiset tuli viaraalta paikkakunnalta ja nekin oli jokka sen Hannen isän meinas ampua. Mutta se meni sitte Kutsille..kun siinä oli vielä jäätä... se oli varmaan huhtikuuta, nin se oli siä Kutsin riihen alla. Sitä ruakki sitte se Kutsin isäntä. Se Kutsi itte oli pohjalainen ja se ei ollu ollenka punakaartisa ei se ollu ollenkan sitä miältäkä. Kallehan oli sitte vähä joka miältä. Hannen isä oli siälä sitte nin kauvan, että ne valkoset tuli tänne sitte. Palvialan pualella oli soranjälkeen semmosia oikeusistuimia...siälä tuamittiin sitte sekin Vuarinen..se oli kyllä siä Tammisaaresa..mutta kyllä se siältä sitte armahrettiin. Mutta Forsellin Ville ei joutunu sitte sinne vankilaan ..ku isä sitte taas pualsi sitä...vaikka se oli miliisi.

Se oli se kansalaissota semmonen ku se oli...että mää tykkään, että siinä ihan väärin ne kaikki...ei ne käsittäny, mitä ne teki... se oli vaan se kauhee luakkaviha..niiku tualakin juur tua Laukkosa ...siälä oli ihan kauheeta. Mutta ninku täälä..torpparit oli kaikki ninku isäntiä...tyytyväisiä ku he sai torpasansa asua. Ei ne nin kauheen miällellänsä niitä olisi lunastanutka suurella rahalla.

Simulalla oli torppia...oli Ojansivu...oli Tartviiki...ja se oli se josa ny on toi Jokipohja. Isä on ne myyny kaikki ja kun oli piänenpiä asuntoja nin neki kävi sitten aina taksvärkisä. Arvella samaten...sekin Välimäki ja toi sen osti Suikin Viljo ja se oli sitte kans se Haapamäki siä Piimäsjärvenmaasa....kaukana ne oli, mutta ku siä oli niitä mökkiä ja maita.

Kyllä se kansalaissota oli kyllä hirvee...enkä mää käsitä...mutta kyllä siinä paljon oli sitä, kun se venäläinen sotaväki oli täälä sillo ja ne luatti siihen..se

tyväestä ja ne luatti siihen, että saadaan semmonen yhteiskunta tänne ja sitte kumminki saatiin ne venäläiset kukistettua, ku niillä ei ollu sitte nin paljo sitä voimaa....ja tulihan niitä sitte niitä saksalaisiaki ihan ninku viime tipasa. Kyllä toi Arven Kalleki oli tua Tampereen valtauksesa... se oli semmonen joku 18 vanha. Tampereella oli kauheet taistelut. Alli sitä sitte aina puhu kans kun..se oli semmonen..se oli mua pari vuotta vanhempi..nin se puhu, että kyllä se oli kauheeta se kapinan aika. kun mentiin sitte kirkkoini sillai, että siältä turvapaikkaa haettii. Karkun kirkkoki oli hevostallina..ei mittään kunnioitusta ollu...niitä oli joitain niitä johtajia semmosia...eihän ne kansan miähet olisi kettään tappanu..ja ne oli nin hyviä miähiä ja kun mää juur aattelen sitä Forselin Villeeki, kuinka kamalan mukava ja hyvänlainen se oli..kun me siä käytiin aina omenia ostamasa. Ja muutenki ne kävi meillä saunasa Simulasa.

Meillä kävi koko kylä saunasa

Meillä kävi koko kylä saunasa..ku Hulkariltaki käytiin, kunnei siä ollu saunaa. Kollasella oli sauna. Mutta se Simulan pappa, se Malakias, sitte oikein tykkäs. Se alko sitä aamulla aikasi lämmittää.. se oli savusauna.. se oli iso sauna ja Juurtilta käytiin saunasa ... ja Koivulasta. Kyllä ne kävi talvellaki paljo..ja sitte oli aina ku Karoliina teki kaljaa suuren tynnyrillisen ja sitte pirtin pöyrällä oli semmonen sininen emaloitu ämpäri ja sen syrjällä oli sitte semmone valkoinen kuoppa. Ja siitä samasta kuupasta kaikki kävi juamasa...eikä mittään sairastettu.

Simulan rakennukset ja Keskinen 20-luvulla. Kuva Museovirasto.

Mää muistan..ku tosa oli sitten..niitä tuli sitte kans kapinaa pakkoon tonne Hulkarille siältä Epilästä niitä Jussilan poikia..ja Jussilan Emmi taikka Enni, se

oli Leikaksen mummun serkku ja ne tuli sitte tänne kans ja sillä oli sitte suuri punanen rusetti sillä Reinolla ja se oli mun ikäseni ja se kävi aina sitte meillä ja se tykkäs kauheesti minusta ja sitte kunnon mulla oli ollu piänenä punanen tukka..kauheen ohkanen tukka ja isä oli sitte leikannu mun tukkani ihan sänkitukaks ja Reino oli tullu sitte Simulaan ja sanonu, että "Mitä peukuletta sää sen Annikin tukan kimppasit..mää en enää siitä tykkää." Se ei oikein osannu sannoo sitä ärrää. Mutta sitte aikuisena ne kävi täälä ku tansseja oli tua seurantalolla. Joskus tua Plinkillä oli tanssit.. ne oli siä pirtisä..mutta vaikka pirtti oli piäni, nin sitä mentii vaan siinä keskellä pirttiä ja joku soitti huuliharppua taikka kampalla ..taikka jollain viululla. Niin ja sitte tanssittii ja sitte se Reino lähti mun kansani sammaa matkaa... me olimme ihan semmosia viirentoista vanhoja...tulimme sitte sammaa matkaa ja juttelimmeki sitte kaikelaista. Tultiin sitte Simulan rapun etteen, nin Reino sano, että: "Mahtaskos tua pirtisä olla kaljaa?" Reino meni juamaan pirtistä kaljaa ja mää menin ommaan kamariini. Semmosta se oli sillon seurustelu... se oli hyvin viatonta.

Simulan perhe n. 1923

Hulkarilla pirettiin kans tansseja ja Krapilla oli yhtenänsä tansseja..siä oli Helmi..semmonen neiti ihminen..mitä se viä vanhaka oli, ei se ollu viä kolmellakymmenelläk, mutta sitä pirettiin siihen aikaan vanhana. Sitte mentiin aina sinne Krapille ja Helmi järjesti tanssit..ja sinne tuli toi Juurtin Yrjöki ...se soitti jottain...mutta sillä oli varmaan viulu...kyllä se sen tahdin osas soittaa. Ja sitte oli semmonen Ollilan Manu, Ollilan Otton veli tua Soukosa ja joka Hulkarilla kävi ja soitti kans viulua, kun tansseja pirettiin joskus aina kun

uskalletti Kallelta pyytää lupa. Se oli suuri pirtti siinä, ennenku siitä tehtiin sitte toi navettoko siitä tehtiin sitte, vai mikä siitä tehtiin Hulkarin rakennuksia kumminki. Niin niitä tansseja oli sitte ja sitte oli tiilitansseja aina kauheesti..niitä oli riihesä sitte...Passinki riihesä ja Simulan riihesä ..siä luvasa. Ei siä tansseisa nin kauheesti väkkee ollu ..se kylän kaarti sitte..joka talosa oli talousväki...siittä tuli sitä väkkee ku piika ja renki oli joka talosa.

Seurantalo tehtiin 1925

Seurantalo tehtiin 1925....se oli nuarisoseuran talo ja nuarisoseura on ollu niin kavvan, että sitä on ollu perustamasa mun äitini ja isäni ja professori Poukka ja Mattilan Aaro.

Se oli ihan vuasisaran alusa...mutta se oli Kutalan kans yhteinen. Nuarisoseuralla oli ompeluseuraki ja kuljetettiin semmosta keltasta kistua, josa oli ompeluseuran tavaroita, siinä oli lankoja ja jotakin kankaanpalasia. Semmonen oli Simulasaki.

Kärppälän Salopirtti (Seurantalo). Kuva Paavo Palonen.

Sitte siä nuarisoseuran iltamisa oli paljon ohjelmaa...oli aina tervehdyspuhe ja runoja...soitto ja mitä kullonki näytelmä taikka kuvaelma ja tunti tanssia. Ei sillon saanu tansseja pittää ilman, että oli ohjelmaa. Ja oli kyllä oikein aina esitelmäkin...toikin oli ussein esitelmää pitämäsä toi Selanterin rovva, se piti koulua tua Heinoosa..se oli siä kansakoulun opettajana..ku sillä Selanterilla oli se krafiittitehras siä Soukosa ja se meni konkurssiin ja se teki sitte niitä kaikkia historiikkejä se Selanteri. Se Selanterin rovva oli sitte kaunis, piäni ihminen ja se kävi sitte pitämäsä esitelmiä yleisistä asioista ninku luannosta ja mistä hän kullonki piti ja raittiurestaki kyllä..ku sillon tuli sitte se Koittoki joka talloo, semmonen lehti..raittiuslehti..sillon ku oli se kialtolain aika.

Nuorisoseurantalolla 40-luvulla "Autotyttö"-näytelmän esittäjiä.

Kuva Paavo Palonen.

Kyllä sitä pirtua trokattiin sitte paljo

Kyllä sitä pirtua trokattiin sitte paljo sillon kialtolain aikaan. Mää muistan ...mää olin sillon semmonen rippikouluplikka..sitte tuala Simulan siinä keittiösä, joka on siinä pihan pualella, se pikkukeittiö...nin mää menin sinne sitte yhtenä ehtona, enkä mää tiänny, että siä kettään oli..ei siä kukkaan asunu..mutta siä oli meitin kaikkia tavaroitamme, ja sitte mää menin sinne ja ihmettelin, kun oli sitte semmonen punanen kreppipaperi pantu lampun ympärille. Siä oli Arven isäntä, Hannen isä, ja Simulan pappi, mun isäni, ja niillä oli kymmenen litran pirtukanisteri, ja ne jako sitä pirtua siälä, ja mää olin ihan tyrmistyny, kun sitä pelläättiin nin kauheesti aina sitä ryyppäämistä, ku ne tuli niin sekapäisiks. Ja isäki oli semmone, että se lähti menneen minkä vaan, ja äiti poras ja se oli sitte semmosta ku se oli. No sitte Juurtin Heikki myi pirtua ja se rikastu nin kauheesti, että osti kirjotuskonneenki..kunnei varmaan osannu kirjottaakkan..kun ei ollu kansakouluakan käyny, ja teki semmosen pirtin sitte siihen Juurtin yläpualelle. Mutta se joutu sitte kiinni siitä ja se joutu linnaan ja se hirtti ittensä siä.

Kerranki sitte, kun Martti oli semmonen aika nuari, ku se oli mua toista vuatta nuarempi, ja määki silloin viä kotona olin..joku rippikouluplikka nin, se Leppäsen Kalle, sen Leppäsen Martin veli, ku tuli sitte noin Simulaan, ja äiti ajo sen sitte pois, että pois täältä. Ja se jäi siihen kuistille, ja Martti tuli siältä ylös

portaita ja se Kalle sano: "Osta ny perkele isälles viinaa." Sano sille Martille, pikkupojjaalle, ku se oli nin kiukkuinen, ku se oli pois ajettu.

Sitä oli sitte jokapaikasa sitä pirtua, mää muistan kun tuala Pihlaistolla aina kans ryypättiin kauheesti. Äiti oli sitte sille vanhalle Pihlaistolle sanonu...mitä hänen olis tarvinnu Pihlaistoo syyttää, kun isä sitä viinaa tahto itte kauheesti..mutta äiti sitte moitti Pihlaistoo, ettei sitä viinaa tartte isälle antaa ..nin Pihlaisto sano, että " Herran Jumala oliko isäntä juavuksissa?" Isä oli tullu kontaten Pihlaiston rappusia alas. Siittä tuli sitte ihan sanonta.

Että kaikkia on täsäki kyläsä ollu. No tua oli sitte tua Palmungreinillä yks viinakauppa kans...Kunnari ja Arvo se oli sen veli, ne myi sitä sitte...ku laulusaki oli, että"Älä anna sitä viinaa"..kun tua oli semmonen vihattu..se oli Kivelä..se oli semmonen, joka kauheesti otti kii niitä kauppiaita...siinä laulusa oli että "anna sille Kutalan polliisille sille Jalmari Öörlinkille." Ku se oli kova ryyppäämään näitten Lauhamoitten isä. Se oli kerran meilläki ja ne oli sitte Hannen kans ryypänny, ja se tuli kamalan sekapäiseks ja väkivaltaseks se Öörlinki... sitä pirettiin sitte siä meitin sänkysämme miähisä kiinni. Ja sitte ku oli semmosia kahvemyllyjä seinäsä, nin se veti sen myllyn seinästä lattialle.

Että kyllä kaikkia on ollu...että mää oon aatellu, että kuinka ihmisellä voi olla näin hyvä vanhuus. Kyllä lapsuuskin oli hyvä.....mutta kyllä sitä juamista oli, ja mää pelkäsin aina sitä, kun koulustaki tultiin, ettei vaan se isä tu juavuksisa..ettei vaan kukkaan näkisi..mää pelkäsin oikein..mää oon aina ollu semmonen arka..ja mää häpesin sitä issää...ei se mitään mukavaa o...ei nykyään ku niillä on noi autot nin ei niitten parane ryypäten..mutta sillon ne kulki käsikaulalla ympäri kyllää....Sitte ku oli niitä työmiähiä..mää muistan ku Alhon Bryynö ja se Alhon toinen poika ku ne oli yhtäika Simulasa..ne veljekset...nin Pitkäperjantaina ne rupes tappeleen, se oli juur sitä pirtuaikaa, siä Simulan pirtisä. Toinen toisensa kimpusa..ne oli molemmat juavuksisa...se Bryynö oli kamalan hyvänluantonen ..se toinen poika kaatu kumminkin sorasa....niin noin se oli sitte semmonen aikailla lyhempi ja se Bryynö oli kauheen pitkä..... sem mää muistan ku se sano se veli, että:"Ei kortteli sääriä paljon paina eikä tuuma mustaa niskaa." Se oli kamalan voimakas, ja kyllä se Bryynö sille periks anto, eikä siinä pahempaa tullu...mutta se vaan, että aina tuli sitä riitaa. Mää en muista kyllä issää siinä, että voi olla, ettei se ollu kotonaka..mutta kumminki siinä oli niitä kylän ihmisiä..niitä talojen lapsia.

Mutta semmosta se oli elämä täälä kyläsä ennen.

Määhän oon ehtiny nährä niin paljo...kapinanki muistan hyvin..mää muistan hyvin sen ku ne juur siälä Arven koran parasa..niin ne sitte kokonaisen sian pani sinne pattaan.. se oli teurastettu, ja siältä sitte sai hakkee kyläläiset, ku sanottiin noita pirttiläisiä. Ne sai kyllä siältä sitte hakkee sitä sianlihhaa.

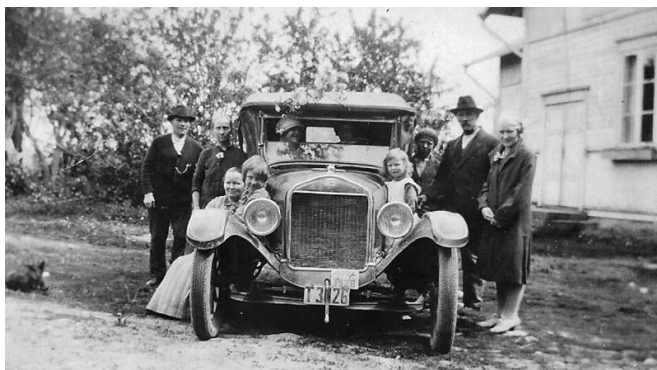
Aika mellastusta täsäki kyläsä on ollu. Kyllä se sitte kialtolain jälkeen rauhottu..kyllä se nin paha oli ..se kialtolaki oli ihan hullu asia.

Kyllä se sitte kialtolain jälkeen rauhottu

Arvella oli tän kylän ensimmäinen auto ja moottoripaatti. Se paatti oli sillon jo 1925 vuanna..ensin oli semmonen suuri merivene ja siinä oli joku moottori. Sitten oli oikein semmonen hytillinen..sillä isolla paatilla kuljetettiin sitte kirkosa väkkee ja Vammalan torilla...ne kävi joka lavvantai siä, ja pyhäsin kirkosa. Sitten oli sillon myähemmin Hannella semmone hytillinen oikein..semmonen moottorivene.

Ensimmäinen puhelin oli Arvella.

Se auto oli Aatleri..semmonen pitkä avoauto.. se oli ostettu tolta Vastealalta. Emmää sitä paljo muista....Hannella oli Foorti sen jälkeen..jonka se myi sitte Laiholle...sille kauppiaalle. Hanne kuskas sitä sitte ensin..mutta sitte kun me menimme naimisiin nin Hanne myi sen sille Laiholle, ku se tartti sen nin välttämäti, ku sillä olis tarvinnu sitte nin ussein käyrä kuskisa, ja Hannellahan oli tiätysti niitä töitä sitte kotona, ku ei kettään miähiä ollu...Sitten ei ollu autoo, enneku Juhani oli sitte auto, ja hänki oli sitte jo naimisisa enneku sillä oli auto. Sillä oli kyllä moottoripyärä ja moottorivene. Aina on tarvinnu olla joku protkotin...jota mää oon pelläänny. Aina on jottain pelläättävää..sitäki juur ..ku Juhani alko sillä moottoripyärällä ja Marjan tartti sillä sitte kans mennä. Mää sanon, että mää oon ne siunannu tonne maantiälle... eikä o onneks mittään tullu.

Arven Ford hääparia kuljettamassa

Mutta kyllä se niin vaikeeta oli se talon pito, ku Hanne oli semmonen halvaantunu, ja Juhani oli sitte joku 12-vuatias, ja Marja oli vielä piänempi... mutta oli mulla sitte ku isä eli..nin aina sitte yhteisesti tehtiin niitä töitä, ja sillon oli sitte hyvä ku sai niitä miähiä vielä töihi. Se oli meillä sitte se Helmin miäs, se

Karppasen Heikki..se oli kauheen hyvä työmiäs. Hanne oli 18 vuotta halvaantuneena...nin se pikkuhiljaa huanoni. Mutta kyllä se elämä kovvaa oli..sitte lapset olis tarvinnu kaikenmailman vehkeet ja mennä ympäri maailmaa, ja mää toimitin sitte kauheesti, että Marja olis mennä tonne oppikouluun....ei ..ei millään hän sinne me. Ja sitten..Juhani sitten rupes touhuaan nin kamalan nuarena naimisiin..ennen jo ku sotaväkkeen meni..nin meni kihloin...no Marjalla kans sitte aina oli niitä kaikkia kavereita.

Semmosta ernomasta se meno oli...mää siinä olin sitte yksinäni..ninku joku haltia.

Annikki Arve o.s. Simula (9.3.1911- 23.1.2007)

Haastattelu on tehty 27.12.1999 Karkunkylässä Mikkosella.

[TÄSSÄ POIMINTAVERSIOSSA KAPPALEITA ON POISTETTU]

Karkunkylän elämää 50-luvun alkupuolella lapsen silmin

Sirkka Halla

Isäni ollessa pitkälti yli 90-vuotias kysyi hänen miniänsä Titta häneltä, mikä ikä hänen mielestään oli ollut paras. ”Kyllä kai se lapsuus oli”, vastasi isä. Hänen lapsuutensa osui kansalaissodan aikaan ja sitä seuranneeseen niukkaan 20-lukuun, mutta onnellisena hän sen muisti.

Myös minä muistan lapsuuden ajan, ainakin 50-luvun alkupuolen, kovin valoisana ja turvallisena aikana Karkunkylässä. Kasvoin ison lapsilauman keskellä maalaistalossa, jossa oman perheen lisäksi asuivat isän vanhemmat, ja yleensä myös vierasta väkeä ainakin karjakko ja renki. Näistä sanottiin, että ”se ja se oli meillä karjanhoitajana tai miähenä”. Kylässä kaikki olivat tuttuja. Monissa taloissa oli lapsia, joitten kanssa päivittäin leikittiin milloin jonkun kodissa tai pihassa, milloin raitilla. Elämä oli aika samantapaista isoissa ja pienissä talouksissa. Navetta ja lehmiä oli pienissäkin paikoissa. Melkein joka talon rakennukset olivat tutut ulkohuuseja myöten. Koulun alkaminen avarsi maailmaa, mutta sinnekin juostiin tuttuja polkuja pitkin.

Simulan talon päädyssä Vappuna 1950

Simulan, Inkisen, Pihlaiston ja Niemisen lapsia

Maalaistalossa kaikki nousivat joka päivä aikaisin. Navettaan mentiin vähän vuodenajoista riippuen viiden kuuden aikaan aamulla. Seitsemän maissa me Simulan lapset juoksimme "mummunpäähän" aamuhetkeen, kun äiti ja isä olivat vielä aamuaskareissa navetassa. Minä kävin usein sitä ennen jo mummun kanssa kanalassa munia hakemassa ja sen jälkeen tehtiin maidosta juoksettamalla juustoja. Minäkin sain puristaa pienen juuston itselleni heran joukkoon jääneistä ylimääräisistä kokkareista.

Mummu meni sitten keittiöönsä keittämään teetä ja kahvia. Pienen pöydän ympärillä meitä oli mummun ja pappan lisäksi 5–6 lasta, mummu tosin ei koskaan istunut pöytään. Pienimmäinen oli pappan sylissä ja sai "pullasuttua", maitokahviin muusattua pullaa. Minä muistan juoneeni silloin teetä, johon pantiin sokeria ja maitoa. Voileipää taisimme syödä, ei ollut leivän päällä muuta, ehkä omenahilloa syksyisin.

Keväisin ennen aamuhetkeä oltiin käyty pappan kanssa kalassa. Ruuhessa saivat isommat lapset olla mukana, kun pappi koki rysiä. Niitä oli paljon ja kalaa tuli runsaasti, usein rysät olivat kuitenkin täynnä sulkavia, joita "puorin" takana kuivattiin kanojen ruuaksi. Osa kaloista perattiin heti navetan takana, osa pantiin sumppuun. Lapset saivat pamautella ilmarakkuloita, "moukkuja".

Mummu ja pappi olivat muutenkin lapsille tärkeitä. He yleensä olivat aina kotosalla ja mummun kamarissa voi istuskella päivisin keinutuolissa lukemassa. Mummu itse usein silloin istui pöytänsä ääressä suurennuslasin kanssa lukemassa, kirjettä kirjoittamassa tai sukkaa kutomassa. Pappalla oli pirtissä höyläpenkki, ja varsinkin talvisin siellä oli koko ajan verstaas, jossa hän teki tynnyreitä ja muita kaluja. Iltaisin lakaistiin lattialta höylänlastut. Pappi teki minullekin pienen kirjahyllyn, jonka maalasi siniharmaaksi. Vielä 50-luvulla pappi ahkeroi myös pajassaan, joka oli jännittävä paikka. Siellä sai

joskus painaa palkeita ja viedä tulikuumia puukonterän alkioita lumeen tai veteen sihisemään. Kaikille lapsillekin hän teki pienet puukot.

Kesämuistoja

Kesät olivat pitkät ja aurinkoiset. Pienestä pitäen oltiin mukana peltotöissä. Ensin perunan istutuksessa ja kasvimaan hoidossa, sitten heinäpellolla ja loppukesällä viljapelloilla ja riihessä, viimeksi sitten perunannostossa. Marjoja poimittiin metsästä ja puutarhan pensaista. Koululaiset kävivät syksyisin Pirunvuorella puolukassa. Koulusta sai myös perunannostolomaa ja isommat lapset saivat olla puintiaikaan poissa koulusta apuna riihessä. Ehdittiin uida ja nauttia onkimisesta ja veneilystä. Leikkiäkin ehdittiin. Inkisen Tuulikin kanssa minulla oli Ristinmäen kivillä hauskoja leikkipaikkoja. Mansikkapaikkoja oli peltojen ojissa ja Leikaksen Oravapuulla ja Pyörtänöllä. Pojat siellä ammuskelivat nuolia jousipyssyillä. Taisivat käydä räkättirastaiden pesiä hävittämässä lähimetsässä. Leikaksen lehmälaidun oli siinä ja joku lehmä oli vähän vihainen. Yleensä ei lehmiä pelätty. Omat lehmät tunnettiin kaikki nimeltä ja käytöstavoilta. Kilteimpiä lehmiä sai lypsää jo aika pienestä. Ristinmäen poikki juostiin metsän läpi Uuramon tietä Vasikkahakaan uimaan, vaikka kylän ranta oli lähempänä. Silloin Vasikkahaassa oli pienille lapsille ihana pitkä hiekkaranta.

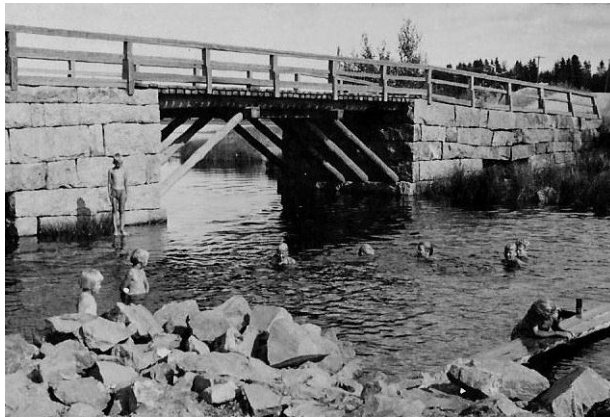

Sillalla Niemisen Eeva-Liisa, Marja-Leena ja yhteinen pyörä.

Takana Hermannin pirtti. Irja ja Seppo Niemisen albumi.

Karkunkylän sillan vaiheilla, "Virranpielessä", vietettiin paljon aikaa. Kesäisin pyykkirannassa oli aina aikuisia pesemässä pyykkiä tai mattoja ja pieniä lapsia heidän valvontansa alla pikkuvirrassa uimassa tai kivennuoliaisia etsimässä. Kerran Inkisen Tuulikki lähti menemään virran mukana, kun ei vielä osannut uida. Pihlaiston Meeri sai hänet kiinni ja veti pois virrasta. Toisella puolella siltaa, uimarannassa oli äkkisyvä ja siellä uidessa oli jo oltava uimataito. Katselin kerran sillalta, kun koululaiset alkusyksystä poikkesivat siellä uimassa. Santamäen Aarre ei vielä osannut kunnolla uida ja alkoi vajota keskellä virtaa "koiranhaudan" kohdalla. Passin Matti hänet pelasti kuiville. Isommat lapset vahtivat pienempiä, kun eivät aikuiset yleensä ehtineet. Hermannin rannassa vesi oli lämpimämpää. Sielläkin syvä tuli nopeasti. Heti, kun vähänkin pysytettiin pinnalla, pystyttiin kuitenkin uimaan "pikkukivelle", joka oli muutaman metrin päässä rannasta. Seuraava vaihe oli "laakakiven" etsiminen. Se oli kauempana, iso, laakea kivi, jolle mahtui monta lasta. Sieltä oli hauska sukella pohjaan tai uida kauempana virrassa oleville Aaponkiville. Tämä vaati jo melkoista uimataitoa, koska Aaponkivet sijaitsevat isossa virrassa. Hermannin kallioilla sitten istuttiin ja kuivateltiin auringossa uinnin jälkeen. Usein järvellä souteli "Juurtin" Toivo kalastamassa. Virrasta hän sai haaviinsa pieniä kalaparvia, joita voi käyttää syötteinä. Toivo huuteli ja naureskeli ystävällisesti uimassa oleville lapsille.

Karkunkylän lapsia uimassa pyykkirannassa

Aulis ongella Virranpielessä. 50-luvun loppupuoli.

Kyllä muistan, että aika lailla päivisin patistettiin työnteekoon, koska työtä kaikilla oli niin paljon. Ainakin piti katsoa pienempien sisarusten perään tai tiskata ja lakaista lattioita tai käydä kaupassa. Mieleeni on jäänyt, kun Tuulikki, joka oli syksyllä muuttanut pois kylästä, tuli kesälomalle Leikakselle, olimme silloin 8–9 vuotiaita. Äiti ja mummu leipoessaan puhelivat keskenään, ettei taida Sirkkaa nyt töissä näkyä. Lukemisesta myös olisin pitänyt, mutta sitä ei päivällä sopinut tehdä. Muistan, kuinka opin lukemaan pienestä ”Lassi Lättäjalan seikkailut” kirjasta, jota ”mummunpäässä” olin ääneen tavaillut. Mummu sanoi, että mikset lue suoraan, kun tavatakin osaat, ja siitä se lähti. Kirjoja ei kovin paljon ollut, mutta koulussa pääsi lainakirjastoon, jonka kirjat ehdin lukea moneen kertaan. Neljä vuotta vanhemmalla veljelläni Hannulla oli omia kirjoja, joita hän keksi ruveta lainaamaan meille nuoremmille sisaruksille pientä maksua vastaan! Omin luvin ei kirjoihin saanut koskea, vaikka kyllä muistan lukeneeni niitä hänen koulussa ollessaan. Kerran hän pääsi selville, että olin lukenut hänen ”Lismajoen sudenpyytäjät” kirjaansa ilman lupaa, kun puhuin lumisokeudesta, josta sain tietää vasta tuosta kirjasta.

Simulan lapsisarja oli niin suuri, että omalla joukolla järjestettiin urheilukilpailuja. Pihassa oli aina korkeushyppytelineet ja pituushyppypaikka. Myös juostiin ja uitiin kilpaa. Ikätasoitusta oli kyllä annettava, mutta tyttöjen ja poikien sarjaa ei ollut erikseen.

Kesäisin kaikki kylän lapset kävivät pyhäkoulussa, jota piti Siiri Helminen sunnuntaisin kello 14. Usein istuttiin Vitikalla Siirin kamarissa, jonne oli nostettu penkkejä. Lapsia oli paljon Karkunkylästä, Vihtiälästä ja Kojolasta. Siiri puhui, ja antoi muistolauseita, joita sitten usein leikkiessämme tankkasimme ”Joka itsensä ylentää, se alennetaan”, ”Eivät terveet tarvitse parantajaa vaan sairait”, on jäänyt mieleen. Laulettiin paljon ja joskus

valmisteltiin ohjelmaa jotakin juhlaa varten. Usein pyhäkoulu oli myös kylän taloissa. Siellä yleensä silloin oli mehtarjoilut. Sellaisiinkin taloihin kutsuttiin, joissa ei itsellä ollut lapsia, niin että kaikki paikat tulivat tutuiksi. Siiri polki pyhäkoulua pitämään pyörällä hame liehuen ja valkoiset kumitossut jaloissa. Uskonnollinen kasvatus tuntui silloin luonnolliselta, en muista, että sitä kukaan olisi karttanut. Kirkossa käytiin harvoin. Muistan kerran mummun kanssa käyneeni Karkun kirkossa kuorma-autolla, jonka lavalle oli laitettu penkkejä. Se keräsi kirkkoväkeä pitkin kyliä. Joskus käytiin pääkirkossa isän kanssa Niemisen Osmon ”Piru”-nimisellä moottoriveneellä.

Sunnuntaipäivän ohjelmana oli kesäisin usein myös käynti Pirunvuorella. Sinne mentiin Rokan ohi polkua pitkin Lahden talon vierestä. Kauniina kesäpäivinä kallioilla oli paljon nuorta väkeä. Näkötorni oli vielä pystyssä, tosin kovin huojuvana. Muistan vaivoin uskaltaneeni ylimmälle tasolle jonkun isomman kanssa, mutta pelkäsin aika lailla, koska torni tuntui huteralta ja laholta. Puisissa kaiteissa oli kaiverrettuna nimikirjaimia ja vuosilukuja. Käytiin myös kivilinnassa Danielssonin taidenäyttelyssä, ja yläkerrassa sieltä maisemia ihailmassa. Joskus ostettiin mehua tai saatiin ilmaiseksikin, jos rouva ei kehdannut ottaa hintaa. Ruth sitä möi, eikä hän voinut antaa ilmaiseksi. Kivilinna oli merkittävä kulttuuripaikka, jossa oli paljon ihmeteltävää. Danielssonit ottivat paljon osaa kylän elämään ja toivat tuulahduksen suuresta maailmasta.

[TÄSSÄ POIMINTAVERSIOSSA KAPPALEITA ON POISTETTU]

Kiitos ja tervetuloa uudelleen – muistoja kauppapuodista

Katariina Mikkonen

Muistoni kyläkaupasta Linnastossa alkavat ajalta, jolloin nenäni ylettyi suurinpiirtein kaupan tiskin korkeudelle. Kauppa sijaitsi kotitaloni toisessa päässä ja sinne oli oma sisäänkäynti. Asuinhuoneistomme keittiöstä oli ovi kaupan puolelle.

Pappani oli siellä kauppiaina ja äitini oli jonkinlaisena apulaisena.

Kauppa oli ns. sekatavarakauppa. Myytävistä tavaroista mieleeni ovat tietysti jääneet ensimmäiseksi karamellit. Marmeladikaramellit olivat puisissa

Fazerin laatikoissa, joiden kannessa oli kuva hienosta, punaisesta, kullatusta kruunusta.

Fazerilla oli myös erikokoisia suklaalevyjä, joista pienin oli 50 g:n kokoinen, seuraava koko oli 75 g ja suurin 120 g. Lakritsipötköt olivat ”suuria” ja tikkunekut kovia. Aivan ihmeelliseltä tuntuivat ensimmäiset purukumit. Ne ensimmäiset Jenkit olivat sokeripalan kokoisia ja väriltään sinisiä. Ne olivat tosi kovia, eikä niitä juuri voinut edes venytellä. Mutta seuraava purkkasatsi olikin sitten jo käyttökelpoisempi.

Purukumit oli puristettu neliömäiseksi, noin 5x5 cm kokoiseksi levyiksi ja pakkauksessa oli myös kuvia, joita sitten keräiltiin. Tätä purkkamallia jo mainostettiin: Venyy ja paukkuu!

Ja kyllä sitä pallontekoa sitten opeteltiinkin, ja joskus saattoi käydä niin, että iso pallo rikkoutui nenän päälle ja siinä olikin tekeminen, että sen sai pois.

Leluja oli vähänlaisesti myynnissä. Nuket olivat jotakin kovaa kumia, merimiesasuisia, eikä niiden käsiä ja jalkoja voinut liikutella. Tinasotilaita säilytettiin puulaatikoissa, ja niitä myytiin kappaleittain. Peltileluista muistan ainakin sammakot, jotka loikkivat, kun niitä painettiin kumipallukoista.

Myyntissä olivat myös Mustanpekan kortit, samoin värikyniä ja vesivärejä sekä pieniä vihkoja.

Sokerikorput tulivat isoissa pahvilaatikoissa leipomosta ja niitä myytiin irrallisina. Kekseistä mieleen ovat jääneet Hangon Perhekeksit.

Jauhot olivat tiskin alla olevissa laatikoissa, joista niitä sitten äyskäröitiin paperipussiin asiakkaan haluama määrä. Vehnäjauhoja oli kolmea karkeusastetta.

Kahvipaketin päällä oli kaunis Paulatyttö ja paketeissa alkoi olla kaikenlaisia keräilykortteja. Autokortteja varten oli myös kirjanen, johon ne voi liimata.

Kahvi myytiin silloin papuina. Jonkinlaista kahvinseivytysjauhetta oli myös myynnissä. Sikuriakin oli myynnissä ja kuulin kaupassa juteltavan, ettei tota sikuriakan käytä enää muut kuin Äijön mamma.

Silliä ja silakoita myytiin puisista puntuista. Livekalat olivat mamman sydämenasia. Niitä hän liotteli koivuntuhkassa monta viikkoa saunassa ja mielestäni koko sauna haisi kamalalle. Kovasti suosittuja kalat olivat ja niitä asiakkaat tilailivat etukäteen varmistaakseen ne joulupöytänsä.

Tupakkeja oli monta merkkiä: Saimaa, Työmies, Jymy piipputupakka, Klubi 22, Boston, joka lienee ollut vähän hienompaa merkkiä ja sitten yksi tupakkamerkki, jonka takia sain äkkilähdön kauppapuodista. Asiakas osti Pilli klubia ja minä onneton menin kääntämään ne sanat. Silloin pappa osoitti keittiön ovea ja käski minun lähteä ”nopeassa tahtissa”. Siihen aikaan kaupassa

sai polttaa tupakkaa ja pappa poltteli myös itse. Koko kauppa oli joskus savua täynnä, kun ukot siellä keskenään rupattelivat.

Vaatteita oli myös myynnissä ja mamma ompeli itsekin mm. essuja ja miesten paitoja.

Kangasta myytiin metreittäin pakoista. Kangas oli ns. tyykiä ja minusta kaikkein hienoimmat kankaat olivat tuolloin ”ulkolaisia kankaita”. Olin niin onnellinen, kun sain ommella nuken vaatteita juuri ”ulkolaisesta” kankaasta. Eivät työni tulokset olleet varmaan kovin hienoja, koska mammani sanoi minua kruppukraatariksi.

Myynnissä olevia vaatetavaroita oli alusvaatteista päällysvaatteisiin, joita mamma ja pappa kävivät torillakin myymässä mm. Vammalassa ja Laviassa. Pentin Toivo oli usein heitä kuljettamassa. Mamma ja pappa olivat myös ennen kaupan perustamista käyneet kulkukaupoilla. Aikuisena löysin mamman saaman kortin, joka oli lähetetty sota-aikana ja teksti kuului: ”Saiskos taas sitä yhtä?” Kun tiedustelin mammalta, mitä salakauppaa hän oli käynyt, hän tunnusti, ettei ollut sen pahemmasta asiasta kyse, kuin naisten sukat.

Muistan, että ainakin yksi valmiiden vaatteiden hankintapaikka oli Nikaman tukkuliike Tampereella. Pappa teki useimmiten tavaranhakumatkat itse. Joskus ne matkat venähtivät usean päivän mittaisiksi. Hotelli Tammer oli paikka, mihin oli ihan pakko poiketa, ja aina löytyi kavereitakin ja juttuseuraa. Kerran taas tavaranhakumatka oli vierähtänyt kolmen päivän mittaiseksi ja mamma lähti miestä hakemaan ”välillä kotiinkin.” Mamma suunnisti Tammeriin ja näki heti ravintolasalin ovelta, että siellähän kauppias istuu jossakin miesporukassa. Pappa huomasi myös mamman tulon, ja nousi heti pöydästä ja sanoi mammalle: ”Ai sinä tulit nyt jo!”. Sitten lähdettiin kotiinpäin ja luulen, ettei siinä sanoja säästely.

Mikkosen pappa ja mamma. Tammerista tulossa?

Kauppamatkustajat kävivät esittelemässä tuotteita, ja ottivat vastaan myös tilaukset.

Aarnion kauppamatkustaja oli nimeltänsä Tauno Pihlajamäki ja hän oli mielestäni niin hieno mies, etten ollut hänen laistaan ennen tavannut. Hän ilmoitti aina etukäteen, koska hän oli tulossa ja tilaili itselleen edellisen päivän hiivaleipää, eli kakkoa. Hänen mielestään kakko oli silloin parhaimmillaan.

Vammalan Lihan tilaukset tehtiin puhelimitse, äitini kävi soittamassa ne Pännärin ja Eskon puhelimilla. Makkarapaketti tuli linja-autolla Iimannille, ja sieltä se haettiin polkupyörällä kesäkelillä ja talvella tietysti potkukelkalla. Samoin haettiin Iimannilta Niemelän Leipomosta tuleva leipälaatikko.

Reino Forss kuljetti kuorma-autolla juomia: pilsneriä, sitruunasoodaa ja punaista limpsaa eli vadelmalimonadia sekä ”vissyvettä”. Forss osti pojilleen myös pienen polkupyöräni, jonka enoni oli tuonut minulle Ruotsista. Pieni pyörä oli siihen aikaan melko harvinainen, enkä yhtään tykännyt, kun se myytiin, vaikka sain uuden aikuisten pyörän tilalle.

Ylpeä pyöränomistaja

Kuuntelin usein keittiön puolella oven takana, kuka mahtaa kaupassa olla. Jos siellä oli joitakin lapsia, menin heti kaupan puolelle. Oli myös joitakin aikuisia, joista kovasti pidin. Siihen aikaan kauppaan tultiin myös ns. sisäkautta kaupan ollessa kiinni. Muistan kerran, kun Allan Sulanne tuli pirtin kautta kauppa-asioilleen. Kun hän astui kynnyksen yli, hän laulaa luritteli tähän tapaan: ”Hame rikki, röijy rikki, herrajjee kun me naurettiin”. En muista kuinka laulu loppui, mutta jonkinlainen koreografiakin hänellä esitykseensä oli.

Passin Matti oli tehnyt Kutsin Kallesta laulun, ja opetti sen minulle ja käski laulaa sen Kallelle, kun tämä tulee kauppaan. Matti oli keksinyt siihen sävelenkin ja piti asian tiimoilta minulle muutaman ”laulutunnin”. Sanoistakaan en valittavasti muista kuin hieman alkua ja se kuului näin: ”Syntyi kerran pieni mies, sen mamma ties, sen pappa ties ja pappi sille nimen antoi, Kalle Kekkul.” Kun olin oppinut laulun esityskuntoon, Kalle tuli kauppa-asioille sisäkautta ja

ilmoitin hänelle, että hänestä on tehty hieno laulu. Kalle halusi kuulla sen ja nousin oikein sängyn päälle, jotta esitykseni paremmin pääsisi oikeuksiinsa. Kalle oli kovin mielissään laulustaan ja osti minulle tikkunekun. Luulen, että Matin tarkoitus oli lopputuloksen suhteen hieman erilainen.

Hiitikkalaiset olivat minulle tuttuja siitäkin syystä, että meillä oli siellä maitotinki. Minulla oli pieni maitokannu, vetoisuudeltaan 1dl, ja se myös täytettiin maitoa hakiessamme. Reino Hiitikka oli siihen aikaan poikamies ja kiusoitteli minua, että hän ottaa minusta "vellinkeittäjän". Minä en oikein moista leikinlaskua ymmärtänyt ja kiljuin, etten minä mitään velliä osaa keittää. Myöhemmin olin hyvin helpottunut, kun Reino löysi itselleen vaimon, Ellin, joka varmaan myös keitti vellin.

Mukavana aikuisena muistan myös Heikki Palmgrenin äidin, Siljan. Kerran kun Silja oli menossa Pihlaistolle katsomaan sairasta lehmää, änkesin hänen mukaansa.

Kun Silja oli suorittanut tehtävänsä, talonväki tarjosi hänelle kahvit ja minä sain tietysti myös. Pihlaistot olivat puolittaneet sokerinpalat, ja minun piti siitä asiasta lausua oma mielipiteeni: "Sokerinpalatkin ovat niin pieniä, ettei niistä jää kuin pelkkä maku!"

Krapin renki, Paavo oli myös yksi suosikeistani. Paavolla oli Krapin talon toisessa piharakennuksessa puusepän verstaas. Siellä hän teki minullekin pienet nukkejen huonekalut, kaapin, sängyn, pirtin pöydän ja penkin. Samoin hän teki minulle sukset. Sukset olivat melkein suorat, ja Paavo oli kärkiin maalannut kirjaimen K. Niillä suksilla hiihdin sitten Linnaston pellon päähän ja huusin siellä, että tulkaa kääntämään mun sukseni. Siitä ei tietenkään kotiväki ollut kovin mielissään, kun saivat rämpiä lumessa suksia kääntämään.

Talvisin joskus suojasäällä Paavo lähti viemään sontaa Lumenvuoren pellolle ja minä halusin sinnekin mukaan. Paavo oli varannut minua varten muutaman säkin, joiden päällä istuin höyryävän sonnan keskellä, eikä haju haitannut yhtään.

Eräänä talvena Rikaisten lahdella oli lentokone, joka lennätti halukkaita pienen kierroksen. Menimme mamman kanssa katsomaan konetta, mutta kun oli kylmä pakkaspäivä, menimme Krapin pirtin ikkunasta katsomaan tapahtumaa. Krapin "äiti" keitti meille kahvit ja tarjolla oli mm. ruskeita pipareita. Jostakin piparin kulmasta oli pala pois, ja minä ilmoitin, etten ainakaan ota tota hiirensyömiä. "Äiti" taisi vallan loukkaantua ja vastasi: "Ne eivät ole mitään hiirensyömiä!"

Nyt aikuisena, kun muistelen näitä kaikkia asioita, on myönnettävä, että lienen ollut "kamala kakara".

Olin kuitenkin joitakin kohteliaisuuksiakin kauppapuodissa oppinut.

Olin jostakin syystä lääkäri Kallan vastaanotolla. Kun tutkimukset olivat ohi ja olimme lähdössä kotiin, niin sanoin odotushuoneessa, joka oli täynnä väkeä : ”Kiitos, näkemiin ja tervetuloa uudelleen!”

En oikein ymmärtänyt, miksi muut potilaat nauroivat.

Kevättalvella 1957 muutimme Karkunkylän keskustaan ja kauppapuodistakin tuli Karkunkylän Sekatavarakauppa.

[TÄSSÄ POIMINTAVERSIOSSA KAPPALEITA ON POISTETTU]

LOPUKSI

Kyläkirja on hahmottunut vähitellen vuosien kuluessa. Viimeisen vuoden aikana huomasimme materiaalia kertyneen niin paljon, että toinenkin kirja odottaa kokoamistaan. Tähän kirjaan olemme halunneet tallentaa ennen kaikkea viime vuosisadan alun tapahtumia, joista monilla kertojilla vielä oli omakohtaisia muistoja. Kertojista mm. Simulan sisarukset, Annikki, Tauno, Maija ja Tellervo elivät yli 90-vuotiaiksi. He ovat edesmenneet kirjan sisällön keräämisen aikana, mutta he kaikki ehtivät antaa oman panoksensa kirjaan. Täten korostuu yhden suvun näkökulma vanhoihin asioihin.

Kiitämme kaikkia kirjoittajia ja henkilöitä, jotka ovat antaneet valokuvia ja dokumentteja käytettäväksi kirjassa. Erityisesti kiitämme Heikki Palmgrenia, jonka ilmiömäisen muistin ansiosta monet asiat on pystytty tarkistamaan ja joka on innostunut yhä uudelleen palauttamaan mieleen ja kirjoittamaan mielenkiintoisia muistoja.

Arven sisarukset Juhani ja Marja ovat myös koko ajan pikkuhiljaa panneet paperille muistojaan lapsuudestaan ja nuoruudestaan. Juhani Äijälän sotavuosien muistelmissa saamme tietoa Lielahdesta Karkunkylän kouluun kulkeneista lapsista, joista monet olivat evakoita. Hilikka Ahonen on tullut kouluikäisenä vieraaseen kylään, johon on kotiutunut ja nähnyt sen tuoreesta näkökulmasta.

Irja ja Seppo Nieminen ovat antaneet käyttöönsä vanhan, Sepon tädille Ida Lehtoselle kuuluneen albumin ja muita vanhoja asiakirjoja, kiitos heille avuliaisuudesta. Monet Simulan, Arven ja Leikaksen suvun jäsenet ovat kertoneet omia muistojaan ja antaneet valokuvia, niitä tulee esiin kirjassa. Liisa Sundberg (o.s. Kollanen) on auttanut meitä kertomalla omien kirjojensa synnyttämisestä. Kiitos kaikille heille.

Me kyläkirjan kokoajista, jotka kuulumme sodanjälkeisiin suuriin ikäluokkiin, olemme saaneet kasvaa turvallisessa ja ”valmiissa” kylässä. Tämä kirja on meiltä kunnianosoitus vanhempiemme ja isovanhempiemme sukupolville, joiden osana ovat olleet vaikeammat ajat. Meidän jälkeemme taas haasteet ovat toisenlaiset, emmekä tiedä, säilyvätkö kylät nykymuodossaan. Pellot edelleen antavat kasvun ja vedet kalaa. Näille rannoille kaikki kylästä lähteneet kaipaavat takaisin.

TOIMITUSKUNTA

Sirkka Halla, Katariina Mikkonen, Päivi Kahra, Antti Halla

Sirkka

Katariina

Päivi

Antti